

**Riikliku uurimisprojekti esitus
Põllumajandusministeerium 13.01.2010**

**Hindade konvergennts Euroopa Liidus
ning selle eeldatav mõju Eesti
toidusektorile.**

Põhitäitjad : Rando Värnik, Mati Sepp, Raul Omel

Uurimistöö eesmärgid

Uurimistöö põhieesmärgiks oli uurida toiduhindade dünaamikat EL liikmesmaades aastatel 1996...2006 ning töötada välja meetodid hinnamuutuste analüüsimiseks

- Toiduhindade dispersiooni iseloomustavate parameetrite ning prognoosi automaatse genereerimise süsteemi väljatöötamine ning rakendamine.
- Toidu ekspordi ja impordi hindade dispersioonide uurimine enne ja pärast ühinemist Euroopa Liiduga;
- Otsetoetuste tase ning struktuurimuutused EL liikmesmaades (2003...2007) ning nende mõju toiduhindadele.

Mõisted

Ühtse hinna seadus (*Law of One Price*)

Hindade dispersioon on vähemalt kahe majandusüksuse vahel ajas ja ruumis toimiv ühesuguste toodete ja teenuste hindade liikumise /muutumise/ protsess;

Hindade ühtlustumine (*Price convergence*);

Hindade eristumine (*Price divergence*)

Võtme hind /ka referents hind/ (*Key Price*) - kindlate reeglite alusel määratud võrdlushind.

Tähtsamad majandussündmused, mis viimasel kümnel aastal on mõjutanud toiduhinda Eestis

- Idaturgude kokkuvarisemisega 1997...1998 aastal kaasnenud põllumajandussaaduste tootja ja töötlejahindade vähenemine;
- Üleminekuperiood ühinemiseks Euroopa Liiduga (1998...2004), kui toimus toetusmeetmete süsteemi rakendamine;
- 2001...2004 Euroopa Liidu poolt toetatava SAPARD programmi rakendamine põllumajandusliku tootmise ja töötleva tööstuse kaasajastamiseks;
- 2004...2006 Euroopa Liidu ühtse põllumajanduspoliitika ja ühtse majandusruumi (ühisturu) reeglistiku rakendumine uutes liikmesriikides.

Miks toiduhinnad EL ühtses majandusruumis peaksid ühtlustuma?

- WTO reeglistikust tulenevad kohustused toiduainete tollide vähendamiseks või kaotamiseks;
- EL põllumajanduse konkurentsivõime tõstmine otsetoetuste lahtisidumisega tootmisest aastaks 2013;
 - Võrdse kohtlemise printsiibi rakendamine uutele ja vanadele EL liikmesriikidele;
 - kulutused nõuetele vastavusse viimiseks;
 - toetuskeemide (SFP, SAPS) ühtlustamine.
- Tootmispiirangute (kvoodid) järk järguline kaotamine;

Toidutootmise nõuetele vastavuse viimise mõju toiduhindadele

- EL veterinaari nõuetest tuleneva reeglistiku täitmine;
 - EL keskkonnanõuetest tuleneva reeglistiku täitmine.
- EL toiduhügieeni nõuetest tuleneva reeglistiku täitmine;

Toiduhindade konvergenksi uurimise metoodika toetub neljale autonoomsele hinnangupaketile

- Toote ekspordi-impordi analüüsile põhinevad hinnangud;
- Toiduhindade dispersiooni indeksil (PDI) põhinevad hinnangud;
 - Toiduhindade dispersiooni koefitsiendil (PDC) põhinevad hinnangud;
- Visuaalne hinnagraafikute dünaamika hindamine.

Töödeldud või töötlemata toidutoodete väliskaubandus hinnang

Toote ekspordi ning impordi hinnangud positiivse-negatiivse punktisüsteemi alusel.

- ++** eksport ületab impordi kaks või enam korda;
- +** eksport ületab impordi vähem kui kaks korda;
- import ületab ekspordi vähem kui kaks korda;
- import ületab ekspordi rohkem kui kaks korda.

Toiduhindade ühtlustumise hinnangud tootja- või töötlejahindade konvergenksi indeks (PCI) alusel

Toote hinnadispersiooni indeksi (PDI) hinnangud põhinevad kahe võrreldava riigi hinna aegridade elementide suhtele, mida võib esitada järgmise valemiga: .

$$PDI_{it} = P_{it} / P_{i,KEY,t}$$

Kus:

PDI_{it} - i - nda toote hinnadispersiooniindeks ajamomendil t ;

$P_{it,R}$ - i – nda toote ühikuhind ajamomendil t riigis R ;

$P_{it,KEY}$ - i – nda toote võtmehind ajamomendil t .

Toiduhindade ühtlustumise hinnangud tootja- või töötlejahindade dispersioonikoefitsiendi (PCI) alusel

Hinna dispersioonikoefitsiendi väärtuse alusel saab otsustada ühe kindla toote hindade ühtlustumise või lahknemise üle.

$$PDC_i = (P_{t0,Ri} - P_{t0,EEi}) / (P_{t,Ri} - P_{t,EEi})$$

PDC_i - i-nda toote hinna dispersiooni koefitsient;

P_{t,EEi} - i-nda toote lõpphind Eestis (EE);

P_{t0,EEi} - i-nda toote alghind Eestis (EE);

P_{t,Ri} - i-nda toote lõpphind võtmeriigis (R);

P_{t0,Ri} - i-nda toote alghind võtmeriigis(R).

- kui **PDC > 1,0** on tegemist hindade ühtlustumisega;
- kui **PDC < 1,0** on tegemist hindade lahknemisega.

Tabel 1. Põhiliste Eestis toodetud toiduainete väliskaubanduseeliste ja hinnakonkurentsi hinnangud (võrrelduna võtmeriikide hindadega 2001...2006).

Toode	Võtmehind	E-I	PDI	PDC	Koondhinnang
Piim	NL	++	+	+	4
Oder	FR	++	+	+	4
Kaer	DE	++	+	+	4
Nisu	FR	++	0	0	2
Lõssipulber	NL	++	0	-	1
Rapsi seeme	WP	+	0	0	1
Juust	FR	++	-	-	0
Rapsi õli	WP	++	-	-	0
Sealiha	DE	-	0	-	-2
Rukis	DE	--	-	0	-3
Linnuliha	DE	--	-	0	-3
Munad	FR	.-	0	-	-3
Veiseliha	IE	.-	-	-	-4
Lambaliha	IE	.-	-	-	-4

Tabel 2. Põhiliste Eestis toodetud toiduainete väliskaubanduseeliste ja hinnakonkurentsi hinnangud (võrrelduna suurema partnerriigiga 2001...2006).

Toode	Võtmehind	E-I	PCI	PCC	Koondhinnang
Piim	FI	++	+	+	4
Juust	FI	++	+	+	4
Kaer	FI	+	+	+	3
Rukis	FI	+	+	+	3
Või	FI	++	0	+	2
Lõssipulber	LV	+	-	+	1
Oder	LV	-	+	+	1
Veiseliha	FI	-	+	+	1
Rapsi õli	WP	++	-	-	0
Sealiha	FI	-	0	+	0
Linnuliha	FI	--	-	+	-2

Kokkuvõte

- Olulisemaks muutuseks pärast ühinemist Euroopa Liiduga on Eesti teraviljatootjate edukas sisenemine EL teraviljaturule. Seda kinnitavad väliskaubanduse hinnangud ja teraviljahindade dispersiooni parameetrid.
- Piima ja piimatoote tootja ja töötlejahinnad on pärast ühinemist EL-ga suurenenud ning lähenenud EL vanade liikmesmaade hindadele
- Probleemiks on lihatootmine, kus kõigi lihaliikide import ületab märgatavalt eksporti. Lihaliikidest on ainsana hindade konvergenstsi indeksi (PDI) väärtus ligilähedane võtmema hinnale sealihal.

TÄNAN TÄHELEPANU EEST